

ПОЉОПРИВРЕДНА САВЕТОДАВНА И СТРУЧНА СЛУЖБА

Младеновац

Стојана Новаковић 2 ,011/8231-331,8233-417

e-mail: pss.kosmaj@eunet.rs

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде

Сектор за рурални развој

www.psss.rs

Садржај:

Удруживање пољопривредних произвођача у задруге

(Виолета Величковић дипл.инг.)

Проблеми задругарства у србији

(Михаиловић Тамара дипл.инг.)

Задруга као облик удруживања пољопривредника

(Мијатовић Бојан дипл.инг.)

Историјски развој задругарства

и њихово место у нашем законодавству

(Глишић Драгољуб дип.инг.)

Опоравак задругарства

(Радовановић Бранислав дипл.инг.)

Земљорадничке задруге сутра у србији

(Перић Предраг дипл.инг.)

---

6. децембар 2013. године, тираж 300 примерака

УДРУЖИВАЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОЂАЧА У ЗАДРУГЕ

У задње време се покрећу акције на реализацији идеја у осмишљавању задругарства као новог, модерног заједништва произвођача хране . Заинтересовани ратари, повртари, воћари, виноградари, рибари, пчелари, сточари, прерађивачи настоје да се што пре окупе и удруже. Желе да оснују пољопривредне задруге у одређеним делатностима како би се лакше и успешније остварили предвиђени циљеви у комплетном раду - од припреме и обраде земљишта, расада... до производа и њиховог пласмана на тржиште, наравно и продаје. Реч је о модерном задругарству слично оном у развијеним западним земљама али не оног социјалистичког типа у бившој држави.

Какву би корист будући задругари у руралном туризму имали од напуштених објеката - напуштених бивших погона и школских зграда, задружних домова - кад би се исти обновили и пренаменили. Но таквих објеката, све више има . Многи од њих су зарасли у коров, труну подови, пропадају инсталације, неуредних дворишта, окућница, прилаза... Само та чињеница упозорава на бржу израду и реализацију развојних пројекта у модерном задругарству, најкасније до уласка Србије у Еуропску унију, како би се из одређених фондова затражила финансијска потпора.

Заинтересовани пољопривредници и даље траже савете и одговоре од одговарајућих саветодавних пољопривредних служби- нас саветодаваца. Интерес пољопривредника све више расте, али још не у оноликој мери какав им је потребан. Они сами неће пронаћи онолико средстава колико им је потребно, но њихов је интерес за то ове године неупоредиво већи, него што је било протекле године. Треба истаћи да би задругари имали сигуран откуп њихових производа, веће цене ако би били задругари, а добијена средства би могли уложити и у задругарство те би имали и мање цене за куповину одговарајућег репроматеријала. Евентуални остатак средстава задруге би могле уложити нпр.у своја складишта, а заједнички би могли имати и део пољопривредне механизације. Обједињени у задругарству били би и озбиљан партнер озбиљним купцима, а не би страховали ни због наплате. Данас се произвођачи питају хоће ли им се исплатити откупљени производи у року или хоће ли им се икада исплатити новац за њихове одређене произведено-испоручене продате производе.

На тај начин би се и већи број *младих* породица сигурно одлучио на повратак из града на село те би сви лакше средили своју егзистенцију кроз пољопривреду, сточарство, односно породично пољопривредно господарство И сеоски туризам.

Задругарство, према моделу Еуропске уније, дефинитивно нема алтернативу: или ће се мали пољопривредници удружити и заједно наступати на тржишту, дакако уз разумевање и потпору државе, или ће пропасти сви заједно док ће ипак неки ипак опстати, и то само појединци, који су игром случаја постали мало значајнији, јер су моћнији.

Све ово говори да би коначно требало кренути у реализацију пројекта о ***интересном удруживању кроз задругарство***, како би свим пољопривредним произвођачима било неупоредиво боље, а тако би лакше издржали конкуренцију на тржишту те би се одржали у својој производњи односно у оквиру својих делатности.

Величковић Виолета дипл.инг.

ПРОБЛЕМИ ЗАДРУГАРСТВА У СРБИЈИ

Решење за опстанак малих газдинстава у Србији, којих је и највећи број, налази се у удруживању у задруге. Пољопривредни произвођачи који су удружени могу имати рационалније пословање, које подразумева смањење трошкова уз повећање приноса и побољшање конкурентности.

У Србији се годинама смањује број села, више од 50.000 кућа је напуштено и око 500.000 ха обрадивих површина је у парлогу. Годинама се у Србији смањује производња житарица, празне се обори, произвођачи немају коме да понуде робу, немају новца за ђубриво, семе. Узрор свих ових проблема је што у Србији нема квалитетних задруга и јако мало успешних. Проблем представља и чињеница да не постоји нов закон о задругама, због чега највише трпи село. Млађи радно способни мештани губе вољу да се баве земљорадњом. За успешнији развој задругарства потребна је политичка воља и усклађеност на свим нивоима, од месних заједница до Владе и Скупштине Србије. Јер је развијено задругарство спас за село и пољопривреду. Оно омогућава да се повећа пољопривредна производња, конкурентност и извоз хране.

Са развојем задругарства зауставиће се нестанак села, повећати производња и кренути у равномеран развој свих региона у Србији.

Михаиловић Тамара дипл. инг.

ЗАДРУГА КАО ОБЛИК УДРУЖИВАЊА ПОЉОПРИВРЕДНИКА

Земљорадничке задруге су више од 150 године биле основни облик удруживања ситних породичних пољопривредних газдинстава у Србији и чиниле су окосницу развоја пољопривреде. Заузимају највећи број (око 60%) од свих облика задруга у нашој земљи, мада се и њихов број из године у годину смањује. Данас је у Србији регистровано око 1400 земљорадничких задруга.

С обзиром на велику уситњеност поседа, више од 600.000 газдинстава има мање од пет хектара земљишта и на то да већи део пољопривредне производње на овим газдинствима одлази за сопствену потрошњу, удруживање у задруге омогућило би им повећање конкурентности и економских резултата и стварање тржишних вишкова. Појединачним деловањем мали пољопривредници често су у незавидном положају да би могли равноправно и успешно учествовати на тржишту. Мала пољопривредна газдинства имају мале капацитете производње и нису интересантни на тржишту. Међутим, ако се производи продају преко задруга, тако мала газдинства постају значајнији тржишни субјект. Поред тога, мала газдинства уз свакодневни посао који обављају, не могу успешно и повољно набављати репроматеријал, прерађивати и продавати производе, водити књиговодство и обављати друге пропратне послове. Уколико су удружени у задругу, онда сваки појединачно не би морао плаћати књиговодствене услуге, већ задруга може да води књиге за све. Набавка репроматеријала преко задруга је повољнија, него у случају појединачне набавке. Задруга набавља за све на велико и пуно повољније, а постоји и могућност плаћања репроматеријала на одложено или путем готових производа.

Преко задруга постоји и могућност повољније набавке средстава за рад, односно машина и опреме. Уместо да сваки задругар сам инвестира у скупе машине и опрему, инвестираће се у заједничке који ће бити власништво задруге, а у служби свих задругара према потреби. Задруга је и одлично средство за борбу против „сиве економије“. Особа која је задругар, преко задруге сасвим легално продаје своје производе или пружа услуге, а да притом није запослена у задрузи. Задругу је потребно да оснују пре свега ситни пољопривредни произвођачи јер ће само преко задруге (удружени) моћи да равноправно са великим произвођачима послују на тржишту. Преко задруге ће набављати повољније семе, гориво, средства за заштиту. Задруга ће задругару омогућити стицање додатних савремених сазнања, пружити помоћ у вођењу књига. За то време задругар може радити на свом имању.

Мијатовић Бојан, дипл.инг.

ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ ЗАДРУГАРСТВА И ЊИХОВО МЕСТО У НАШЕМ ЗАКОНОДАВСТВУ

Данас у свету има преко 800 милиона задругара организованих у преко 750.000 задруга и то не само у пољопривреди већ у свим сферама живота од енергетике, туризма, финансија, трговине, итд... У Немачкој сваки четврти становник је задругар, а у Француској у 21.000 задруга је запослено 700.000 људи. Бразилске задруге у области пољопривреде остварују извоз вредан преко милијарду долара годишње.

Прва задруга у Србији основана је 1894. године у селу Враново код Смедерева, као пољопривредно-кредитна унија. Оснивање ове задруге уследило је одмах након оснивања првих задруга у европским земљама, као резултат растуће потребе сиромашних сељака да се бране од зеленаша и трговачких шпекуланата. Наредне године основано је Удружење српских пољопривредних задруга и заједно са другим националним удружењима учествовало је у оснивању Међународног задружног савеза – ИЦАу Лондону, 1895. године.

Сада важећи Закон о задругама, који се примењује као републички закон, донет је 1996. године, као савезни закон, а мењан је и допуњаван 1998. године. Такође је на снази и републички Закон о задругама који је донет 1989. године. Није био изграђен механизам за привлачење капитала у задругу, као ни обавезан оснивачки капитал (једини основ за прилив капитала били су удели задругара, који су по правилу били врло ниски). Такође, постојећа законодавна регулатива није подстицајно деловала на управљачку трансформацију задруга и на јачање њених тржишних функција, што је неминовност у савременим условима. Проблем јесте и одсуство хармонизације законодавне регулативе у појединим областима, као на пример погрешан начин уређивања штедно-кредитних задруга, које су уместо као задруге третиране као искључиво финансијске организације; у пореској политици се не уважавају подстицајне мере за развој задругарства; задружна добит се третира и опорезује као добит предузећа или чак као профит корпорације; у земљишним књигама задружна имовина се и даље води као друштвена, неефикасна задружна ревизија).

Нови нацрт закона о задругама, други који се појављује у последње две године, налазио се на јавној расправи до 10. априла 2013. Предлагач закона, Министарство финансија и привреде објавило је на свом официјелном сајту текст Нацрта закона о задругама на коме су радиле три радне групе и једна експертска, састављена од представника Министарства финансија и задружних савеза Србије и Војводине.

У односу на Нацрт закона из 2011. године, основни текст није претрпео знатније измене, а у њега су уграђене све примедбе које су добиле широку подршку задругара и задружних савеза у претходно одржаној расправи. Циљ новог закона о задругама је да се приступи

реформи нашег задругарства у целини и створе потребни услови да, као у земљама с развијеном задружном праксом, задруге постану важан и динамичан фактор развоја привреде и свеукупног друштвеног напретка.

Нови Нацрт закона о задругама, уз набрајање општепознатих задружних вредности прихваћених од Међународног задружног савеза, дефинише седам врста задруга: земљорадничке, студентско-омладинске, стамбене, потрошачке, занатске, ученичке и социјалне задруге, али је отворена могућност за оснивање и других врста задруга као што су на пример воћарске, повртарске, рибарске... Поједностављен је начин оснивања и организовања задруга, а новина у односу на претходни нацрт закона је да задругу, уместо 10, може да оснује најмање пет физичких лица. Оснивачи задруга не могу бити супружници, крвни сродници оснивача у правној линији, усвојеник или усвојилац оснивача као и друга лица која живе у заједничком домаћинству. По постојећим одредбама закона то је било омогућено, услед чега је долазило до бројних злоупотреба у представљању и пословању задруга.

Глишић Драгољуб инг.

ОПОРАВАК ЗАДРУГАРСТВА

Задругарство у Србији је данас у изузетно лошем стању. Године транзиције учиниле су да задруге у већем броју буду у стечају и ликвидиране, док је мањи број њих опстао.

Број задруга који функционише није ни налик задругама које су на овим просторима радиле више од пола века. Остале су без коопераната и кадрова, имовина им је како покретна тако и непокретна руинирана, а новчаних средстава за њихово покретање нема.

Данашњи фармери који раде на својим имањима и производе за тржиште и даље по навици очекују да им држава оформи нове задруге, да јевтине кредите и репро материјал, да им откупи пољопривредне производе по добрим ценама и да то на време наплате. Такав сценарио више није могућ, јер задругарство које памтимо више не постоји на овим просторима и како стоје ствари неће ни функционисати.

Будући да се земља окреће приватном бизнису и приватном капиталу, задруге које се у будуће буду формирале мораће радити на сасвим другим принципима него што је то било до сада. На име нове задруге морају бити оформљене од фармера који желе да заједнички улажу своја средства како новчана тако основна и покретна и да их ставе на заједничко располагање, због јевтиније и ефикасније производње, лакшег пласмана, боље цене производа, лакше и брже наплате и друго.

Мали и средњи фармери биће принуђени ради опстанка на тржишту да отварају такве задруге које ће им омогућити лакше и сигурније пословање. У оваквим задругама земљиште, стока, објекти, механизација и новчани капитал стављају се у функцију удружених задругара који раде на својој земљи, узимају у закуп туђу земљу и на њој производе.

Цена коштања производа ће у том случају бити нижа него да раде на својим малим поседима, те ће тако омогућити себи већу зараду.

Моћиће да се интересно повезују са истим и сличним задругама због лакшег наступа на тржишту, продаје, наплате и др.

Такође имаће прилике да се удружују и повезују са другим трговинским ланцима по хоризонтали (иста делатност) и вертикали (друге делатности) и тако постану још конкурентнији на све захтевнијем тржишту.

Бранислав Радовановић дипл. инг.

ЗЕМЉОРАДНИЧКЕ ЗАДРУГЕ СУТРА У СРБИЈИ

Приближавање ЕУ и глобализација, које се одвијају истовремено са транзицијом, отварају наше тржиште и проширују га ван државних граница. Споразумом о стабилизацији и придруживању предвиђено је да Србија постепено смањује таксе (царине) на увоз прехранбених пољопривредних производа из ЕУ и да их временом дефинитивно укине. Наш мали пољопривредни произвођач са својом производњом у овом моменту није спреман да одговори таквим изазовима. Није конкурентан и не може да задовољи квалитетом, квантитетом и континуитетом испоруке својих производа.

Мали и средњи пољопривредни произвођачи се удружују у земљорадничке задруге како би остварили своје економске, социјалне и културне интересе на основу задружних вредности и принципа. Задруге их повезују и удружују у циљу заштите интереса чланова у пословним односима са произвођачима инпута и средстава рада као и у односима са сектором који се бави дорадом, прерадом и прометом. На тај начин се елиминишу посредници који негативно утичу како на економски, тако и на социјални положај пољопривредних произвођача и њихових газдинстава.

Преко земљорадничких задруга чланови се снабдевају репродукционим материјалом као и генетским материјалом за узгој домаћих животиња, енергентима, средствима рада, деловима за пољопривредну механизацију и опрему. Путем ефикасне стручне службе подижу на виши ниво своју примарну пољопривредну производњу и истовремено смањују трошкове свог производа. Користе производне капацитете (складишни, прерађивачки и продајни објекти) затим машински прстен (пољопривредна механизација), опрему, транспортна средства са којима располажу земљорадничке задруге.

Да би земљорадничке задруге биле успешне, мораће да усвоје планска документа (стратегију развоја, маркентишки и финансијски план). Документима се дефинишу циљеви, правци и начин спровођења постављених задатака и стратегија наступа на тржишту. Такође, задруге треба да сачине и бизнис план који ће им помоћи у циљу сагледавања визије и могућих стратегија пословања. Бизнис план је потребан при ширењу пословних активности, увођењу нових производа/услуга, обезбеђивању финансијских средстава, проналажењу потенцијалних партнера/инвеститора, доношењу квалитетних менаџмент одлука и сл.

Треба развијати штедно-кредитне и потрошачке задруге. Штедно-кредитне задруге су неопходне због повољнијих кредита за пословање земљорадничких задруга као и за задругаре који су неопходни за њихову примарну пољопривредну производњу. Пољопривредне производе би требало продавати преко потрошачких задруга где би највећу корист имали примарни произвођачи-задругари и крајни потрошачи односно купци. Тако би се створио задружни ланац у производњи и дистрибуцији пољопривредних производа. Он би утицао на смањење монопола великих трговинских ланаца и на лојалну конкуренцију.

Задругари као и будући чланови и лидери се образују путем едукација где ће нова сазнања и технологије применити у примарној производњи. Такође, задружни руководиоци и стручни кадар се стално усавршавају како би помогли члановима и потенцијалним задругарима да се прилагоде новим захтевима тржишта како би опстали и били конкурентни. Чланови преко задруга успостављају везе са релевантним институцијама у пољопривреди (МПШВ, средњим пољопривредним и ветеринарским школама и факултетима, институтима, са међународним субјектима у пољопривреди и сл).

Потпуније поштовање задружних вредности и принципа би допринело конкурентности земљорадничких задруга.

Земљорадничке задруге су значајне и као социјална предузећа у циљу смањења сиромаштва задругара и других лица која учествују у раду и пословању као и у одрживости њихових газдинстава. Утичу на свеукупни развој локалних заједница и традиционалних пољопривредних производа а то опет утиче на понуду и развој сеоског туризма. Задруге дају и подршку младима у оквиру руралне економије. У оквиру локалних заједница, њихова улога се огледа и у повећању запослености и очувању животне средине.

Оне треба да задовоље потребе потрошача у погледу снабдевања здравствено безбедних прехранбених производа и на тај начин се ствара осећај сигурности код крајњих купаца.

Перић Предраг дипл.инг